

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 7 februari 2003

T 389-01

KLAGANDE

Hjärtervägen Invest Aktiebolags konkursbo, c/o Lindskog
Malmström Advokatbyrå, Box 27707, 115 91 STOCKHOLM
Ställföreträdare: advokaten L. N. i egenskap av
konkursförvaltare
Ombud: advokaten L. B.

MOTPART

Flora Placering Handelsbolag, 916620-6228, Box 184, 195 24 MÄRSTA
Ombud: advokaten I. B.
och advokaten B. S.

SAKEN

Återvinning i konkurs

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 10, dom den 22 december 2000 i mål T 5876-99

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom i själva saken förpliktar Högsta domstolen Flora Placering Handelsbolag att till Hjärtervägen Invest Aktiebolags konkursbo betala fyrtiosjumljonersjuhundrasjuttiosjutusentvåhundraåttioen (47.777.281) kr, jämte ränta enligt 5 § räntelagen från den 15 december 1989 till och med dagen för Högsta domstolens dom och enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

Med ändring av tingsrättens och hovrättens domar beträffande rättegångskostnaderna förpliktar Högsta domstolen Flora Placering Handelsbolag att ersätta Hjärtervägen Invest Aktiebolags konkursbo för rättegångskostnader dels vid tingsrätten med fyrahundrasextioåttatusenåttahundraåttiofem (468.885) kr, varav 468.750 kr utgör ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 24 juni 1999 till dess betalning sker, dels i hovrätten med tvåhundra-trettio-ettusentvåhundrafemtio (231.250) kr, allt utgörande ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 22 december 2000 till dess betalning sker.

Flora Placering Handelsbolag förpliktas ersätta Hjärtervägen Invest Aktiebolags konkursbo för rättegångskostnader i Högsta domstolen med tvåhundraartontusen-sjuhundrafemtio (218.750) kr, allt utgörande ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Hjärtervägen Invest Aktiebolags konkursbo har yrkat att Högsta domstolen dels förpliktar Flora Placering Handelsbolag att till konkursboet betala

50.252.160 kr jämte ränta enligt 5 § räntelagen från den 15 december 1989 till dagen för dom och enligt 6 § samma lag för tiden därefter till dess betalning sker, dels befriar konkursboet från skyldigheten att ersätta Flora för dess rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten, dels ock förpliktar Flora att ersätta konkursboet för dess kostnader i dessa instanser.

Flora har bestritt konkursboets yrkanden.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har i beslut den 30 april 2001 meddelat prövningstillstånd i frågan huruvida mervärdet av de i målet ifrågavarande bolagsandelarna skall återföras till konkursboet med stöd av 4 kap. 5 § konkurslagen samt beträffande rättegångskostnaderna men ej funnit skäl meddela prövningstillstånd i målet i övrigt.

DOMSKÄL

Av utredningen framgår att Hjärtervägen, Flora och Köpmannen i Venedig Handelsbolag ingick i samma företagsgrupp. B. N. var styrelseledamot och firmatecknare i de tre bolagen. Hjärtervägen sålde i maj 1988 en leasingstock till Flora. Genom försäljningen fick Hjärtervägen en realisationsvinst på cirka 50 miljoner kr. I december 1988 köpte Hjärtervägen 49.677 andelar i Köpmannen för 49.677.000 kr. Samma månad hade Köpmannen förvärvat filmrättigheter för drygt 136 miljoner kr som direkt skrevs av. Köpmannen redovisade i huvudsak på grund härav ett underskott på drygt 136 miljoner kr för räkenskapsåret 1988. Hjärtervägen yrkade i juli 1989 avdrag i sin deklaration

för inkomståret 1988 med 49.677.000 kr. Beloppet motsvarade Hjärtervägens andel i Köpmannens underskott på grund av filmrättigheterna. En skatterevision inleddes i augusti/september 1989. Hjärtervägen sålde den 15 december 1989 sina andelar i Köpmannen till Flora för andelarnas bokförda värde 0 kr plus 100 kr, dvs. sammantaget 100 kr. Skattemyndigheten fann i en revisionspromemoria i juni 1990 att Hjärtervägens avdrag för andelarna i Köpmannen inte kunde godkännas och yrkade därför i länsrätten att underskottsavdraget inte skulle medges. På grund av en dom i kammarrätten påfördes Hjärtervägen skatt med 41.377.840 kr. Kammarrätten fann sammanfattningsvis att Köpmannens transaktioner med filmerna var att se som papperskonstruktioner, vilkas reella syfte var att tillhandahålla bolagets delägare underskottsavdrag och som från affärs- mässig synpunkt var helt meningslösa varför de inte borde tillerkännas verkan i skattehänseende. Regeringsrätten beslutade den 9 september 1995 att inte meddela prövningstillstånd. Den 28 september samma år försattes Hjärtervägen i konkurs.

I Högsta domstolen har konkursboet förklarat att återvinning skall ske enligt 4 kap. 5 § konkurslagen, eftersom Hjärtervägen år 1989 överlätit andelarna i Köpmannen för ett underpris om cirka 50 miljoner kr till närstående Flora på villkor och under omständigheter som inneburit att Hjärtervägens tillgångar på ett otillbörligt sätt har undandragits huvudborgenären staten. Genom överlåtelsen kom Hjärtervägen att bli oförmöget att betala den vid tidpunkten för överlåtelsen uppkomna men sedermera fastställda skatteskulden på cirka 41 miljoner kr avseende inkomståret 1988. Moderbolaget Flora har känt till eller i vart fall bort känna till Hjärtervägens insolvens och otillbörligheten i överlåtelsen.

Flora har å sin sida hävdatt att det inte föreligger förutsättningar för en återvin-

ning, eftersom det vid tiden för överlåtelsen av bolagsandelarna enligt nettometoden för 100 kr över det bokförda värdet 0 kr fanns en klar skatterättslig praxis som medgav direktavdrag vid köp av filmrättigheter. Företrädare för de aktuella företagen hade därmed inte anledning att misstänka att hela kostnaden för inköpen inte skulle kunna fördelas på företagen och dragas av i deras respektive deklARATIONER för år 1988 på det sätt som skett. Det förelåg således inte någon latent skatteskuld vid tidpunkten för överlåtelsen. Hjärtervägen kom inte heller på obestånd genom försäljningen av andelarna i Köpmannen. Överlåtelsen kunde inte anses otillbörlig.

Vidare har Flora förklarat att vid en eventuell återvinning endast de överlåtna bolagsandelarna skall återgå. Vid en eventuell värdeåtervinning kan inte något kapitalbelopp vitsordas som skäligt i och för sig och i vart fall bör en jämkning ske. Konkursboet har yrkat att Floras jämkningsyrkande skall avvisas.

Enligt 4 kap. 5 § första stycket konkurslagen går en rättshandling åter om rättshandlingen på ett otillbörligt sätt har lett till att en borgenär har gynnats framför andra eller gäldenärens egendom har undandragits borgenärerna eller hans skulder har ökats, om gäldenären var eller genom förfarandet, ensamt eller i förening med annan omständighet, blev insolvent samt den andre kände till eller borde ha känt till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig. Av andra stycket i samma paragraf följer att närstående till gäldenären presumeras ha sådan kännedom, om det inte görs sannolikt att den närstående varken hade eller borde ha haft sådan kännedom.

En första fråga i målet är om Hjärtervägens egendom har undandragits borge-

närerna genom att andelarna i Köpmannen överläts till Flora för 100 kr. Svaret beror på vad andelarna var värda vid överlåtelsen.

Enligt sin redovisning hade Köpmannen i slutet av år 1989 ett eget kapital på ca 138 miljoner kr, vilket motsvarande Köpmannens resultat det året. Hjärtervägens andel var 49.677 : 136.886. Därmed var andelarna värda ca 50 miljoner kr, om man utgår från Köpmannens egen redovisning. Visserligen hade Köpmannen under år 1988 för 136 miljoner kr förvärvat filmrättigheter av oklart värde, men av utredningen framgår att Köpmannen hyrt ut filmrättigheterna och enligt ett tilläggsavtal till hyresavtalet var berättigat till en inkomst på 95 procent av 136 miljoner kr, oavsett vad filmerna spelade in. Således har filmtransaktionen inte nämnvärt påverkat värdet av Köpmannen. Det är därför uppenbart att egendom undandrog borgenärerna när Hjärtervägen sålde andelarna i Köpmannen till Flora för 100 kr.

Vad härefter gäller frågan, huruvida Hjärtervägen var eller blev insolvent genom överlåtelsen, märks att Hjärtervägen försattes i konkurs omedelbart efter det att dess yrkande om förlustavdrag grundat på Köpmannens direktavskrivning av filmrättigheterna underkänts av skattedomstolarna och Hjärtervägen därför debiterats en skatteskuld på 41.377.840 kr. En skatteskuld anses i konkursrättsliga sammanhang uppkomma i och med beskattningsårets utgång (jfr prop. 1986/87:90 s. 124 samt Welamson, Konkurs, 9 uppl. 1997 s. 134 och Lennander, Återvinning i konkurs, 2 uppl. 1994 s. 113). Hjärtervägens skatteskuld uppkom således vid utgången av år 1988, fastän frågan om skatten avgjordes slutgiltigt först när Regeringsrätten beslutade att inte meddela prövningstillstånd i september 1995. Det framgår av redovisningshandlingar beträffande Hjärtervägen att bolaget efter överlåtelsen inte hade andra tillgångar som täckte skatteskulden. Hjärtervägen har således blivit insolvent genom överlåtelsen av andelarna i

Köpmannen.

Enligt andra stycket i 4 kap. 5 § konkurslagen skall Flora, som är närstående till Hjärtervägen, presumeras ha haft kännedom om Hjärtervägens insolvens. Eftersom bolagen, liksom Köpmannen, hade samma ställföreträdare är det uppenbart att Flora hade samma kännedom som Hjärtervägen om de faktiska omständigheterna. Flora har emellertid invänt att insolvensen berodde på utgången i skatteärendet, där Flora hade fog för antagandet att Köpmannen och Hjärtervägen varit berättigade att omedelbart skriva av filmrättigheterna, så att ett förlustavdrag motsvarande köpeskillingen för dessa uppkom. Till stöd för detta har Flora åberopat bl.a. ett avgörande från Regeringsrätten (RÅ 80 1:51), att revisorn i Köpmannen godtagit avskrivningen och att Hägglöf & Ponsbach Fondkommission AB i ett utlåtande förklarat att omedelbar avskrivning var möjlig.

Regeringsrättens nämnda avgörande avsåg direktavskrivning hos ett bolag vars rörelse avsåg produktion av film och där ägaren stod affärsrisken med filmen. Köpmannen har emellertid enligt ett tilläggsavtal varit garanterad en inkomst med 95 procent av köpeskillingen för filmen. Tilläggsavtalets innebörd överensstämmer med de betalningsströmmar, som redovisats i målet. Av dessa framgår att inga pengar överförts utöver ett belopp motsvarande fem procent av köpeskillingen. Under sådana omständigheter har Flora bort inse att det förelåg en beaktansvärd risk för att den omedelbara avskrivningen av filmrättigheterna inte skulle komma att godtas av skattemyndigheterna och att Hjärtervägen skulle komma att påföras den ovan nämnda skatteskulden. Detta bör vara tillräckligt för att Flora skall anses ha bort inse att överlåtelsen av andelarna i Köpmannen för 100 kr till Flora gjorde att Hjärtervägen blev insolvent.

Hjärtervägens överlåtelse av tillgångar värda inemot 50 miljoner kr till sitt moderbolag Flora, trots en beaktansvärd risk att överlåtaren därmed blev insolvent, måste anses innebära att moderbolaget gynnades otillbörligt. Flora har känt till de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig.

Det anförda innebär sammanfattningsvis att överlåtelsen av andelarna i Köpman-
nen skall återvinnas.

Såvitt gäller verkan av återvinningen har konkursboet yrkat att Högsta domstolen skall avvisa Floras yrkande om jämkning. Eftersom Flora från början har yrkat att endast bolagsandelarna skall återgå, får Floras jämkningsyrkande anses rymmas inom ramen för bolagets ursprungliga bestridande.

Det följer av 4 kap. 14 § första stycket konkurslagen att vid en återvinning den egendom som gäldenären har utgivit skall återbäras till konkursboet. Enligt tredje stycket i samma paragraf skall ersättning för egendomens värde utges om egendomen inte längre finns i behåll (jfr Welamson, a. a. s. 99 f. och Lennander, a. a. s. 338 ff.). I förevarande fall finns bolagsandelarna i och för sig i behåll, men de har förändrats genom att deras substans har tömts av Flora. Flora skall därför utge ersättning för det värde andelarna hade vid överlåtelsen, vilket får anses vara 50.252.160 kr (50.252.260 – 100) minus kostnaderna för filmtransaktionerna, vilka enligt vad ovan nämnts var fem procent av köpeskillingen eller för Hjärtervägens del 2.474.879 kr. Härav följer att Flora till konkursboet skall återbära 47.777.281 kr. Någon anledning att jämka detta belopp finns inte.

Med denna utgång i målet skall Flora åläggas att ersätta konkursboets rättegångskostnader. Om beloppen som sådana råder inte tvist.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Inger Nyström, Thorsson, Håstad,
Dahlöf (referent) och Ella Nyström
Föredragande revisionssekreterare: Sundin